

The Rabbinic Family: parents, children and wives

Prof. Avigdor Shinan / the Hebrew University of Jerusalem – shinan@huji.ac.il

[1] B. Ketubot 62b

Rabbi was engaged in the arrangements for the marriage of his son into the family of R. Hiyya, but when the kethubah was about to be written the bride passed away. 'Is there, God forbid', said Rabbi, 'any taint [in the proposed union]?' An enquiry was instituted into the genealogy of the two families [and it was discovered that] Rabbi descended from Shephatiah the son of Abital while R. Hiyya descended from Shimei a brother of David. -- Later he was engaged in preparations for the marriage of his son into the family of R. Jose b. Zimra. It was agreed that he should spend twelve years at the academy. When the girl was led before him he said to them, 'Let it be six years'. When they made her pass before him [a second time] he said, 'I would rather marry and then go'. He felt abashed before his father, but the latter said to him, 'My son, you have the mind of your creator; for in Scripture it is written first, 'Thou bringest them in and plantest them' and later it is written 'And let them make Me a sanctuary. that I may dwell among them.' [After the marriage] he departed and spent twelve years at the academy. By the time he returned his wife had lost the power of procreation. 'What shall we do?', said Rabbi. 'Should we order him to divorce her, it would be said: This poor soul waited in vain! Were he to marry another woman, it would be said: The latter is his wife and the other his mistress.' He prayed for mercy to be vouchsafed to her, and she recovered.

[2] GenR 17:7

A Roman lady asked R. Jose: 'Why by a theft?' 'Imagine,' replied he, 'a man depositing an ounce of silver with you in secret, and you return him a litra of gold openly; is that theft!?' 'Yet why in secret?' she pursued. 'At first He created her for him and he saw her full of discharge and blood; thereupon He removed her from him and created her a second time.' 'I can corroborate your words,' she observed. 'It had been arranged that I should be married to my mother's brother, but because I was brought up with him in the same home I became plain in his eyes and he went and married another woman, who is not as beautiful as I.' -- It once happened that a pious man was married to a pious woman, and they did not produce children. Said they, 'We are of no use to the Holy One, blessed be He,' whereupon they arose

תלמוד בבלי כתובות סב עמ' ב

רבי איעסק ליה לבריה בי רבי חייא, כי מטא למיכתב כתובה נח נפשה דרביתא. אמר רבי: ח"ו פסולא איכא? יתיבו ועיינו במשפחות, רבי אתי משפטיה בן אביטל, ורבי חייא אתי משמעתי אחי דוד. אזיל איעסק ליה לבריה בי ר' יוסי בן זימרא, פסקו ליה תרתי סרי שנין למיזל בבי רב. אחלפיה קמיה, אמר להו: ניהוו שית שנין. אחלפיה קמיה, אמר להו: איכניס והדר איזיל. הוה קא מכסיף מאבוה א"ל: בני, דעת קונך יש בך, מעיקרא כתיב (שמות ט"ו) תביאמו ותטעמו, ולבסוף כתיב (שמות כ"ה) ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. אזיל יתיב תרתי סרי שני בבי רב. עד דאתא איעקרא דביתהו. אמר רבי: היכי נעביד? נגרשה, יאמרו, ענייה זו לשוא שימרה! נינסיב איתתא אחריתא, יאמרו זו אשתו וזו זונתו! בעי עלה רחמי ואיתסיאת.

מטרונה אחת שאלה את רבי יוסי, אמרה לו למה בגניבה, אמר לה משל אם הפקיד אדם לידך אונקיא של כסף בחשאי וחזרת ליה ליטרא של זהב בפרהסיא זו גניבה, אמרה לו, למה במטמוניות, ואמר לה בתחלה בראה לו, וראה אותה מלאה רירין ודם הפליגה ממנו, חזר ובראה לו פעם ב', אמרה לו מוספת אני על דבריך אמורה הייתי להנשא לאחי אמי ועל ידי שגדלתי עמו בבית התכערתי בעיניו, והלך ונשא לו אשה אחרת ואינה נאה כמוני. מעשה בחסיד אחד שהיה נשוי לחסידה אחת ולא העמידו בנים זה

and divorced each other. The former went and married a wicked woman, and she made him wicked, while the latter went and married a wicked man, and made him righteous. This proves that all depends on the woman' [cherchez la femme]

[3] GenR 68:4

A Roman matron asked R. Jose: 'In how many days did the Holy One, blessed be He, create His world?' 'In six days,' he answered. 'Then what has He been doing since then?' 'He sits and makes matches,' he answered, 'assigning this man's daughter to that man, and this man's wife to this man and this man's money to that man'. 'Is that all that He can do?,' she giped, 'I too can do the same, how many slaves and bondwomen I have and I can match them in no time (שעה קלה)'. 'If it is easy (קל) in your eyes', he answered, 'it is as difficult (קשה) before the Holy One, blessed be He, as the dividing of the Red Sea'. Once R. Jose left her, she went, took one thousand slaves and one thousand bondwomen, lined them up in two lines and in one night gave this man to that woman, this woman to that man and so on. The next morning they came to her, this man with a cracked head and this one with an injured eye and this man with a broken leg. 'What did happen to you' she asked. This woman said, 'I do not want this man,' while this man protested, 'I do not want that woman.' Straightway she summoned R. Jose b. Halaftha and admitted to him: 'There is no god like your God: it is true, your Torah is indeed true and praiseworthy, and you spoke the truth!' Said he to her: 'did I not tell you that if it is easy (קל) in your eyes, it is as difficult (קשה) before the Holy One, blessed be He, as the dividing of the Red Sea'.

[4] B. Berachot 18b

It is related that a certain pious man gave a *denar* to a poor man on the eve of New Year in a year of drought, and his wife scolded him, and he went and passed the night in the cemetery, and he heard two spirits conversing with one another. Said one to her companion: My dear, come and let us wander about the world and let us hear from behind the curtain what suffering is coming on the world. Said her companion to her: I am not able, because I am buried in a matting of reeds, but do you go, and whatever you hear tell me. So the other went and wandered about and returned. Said her companion to her: My dear, what have you heard from behind the curtain? She replied: I heard that whoever sows after the first rainfall will have his crop smitten by

מזה, אמרו אין אנו מועילים להקב"ה כלום, עמדו וגרשו זה את זה, הלך זה ונשא רשעה אחת ועשתה אותו רשע, הלכה זאת ונשאת לרשע אחד ועשתה אותו צדיק, הוי שהכל מן האשה.

מטרונה שאלה את ר' יוסי בר חלפתא אמרה לו לכמה ימים ברא הקב"ה את עולמו אמר לה לששת ימים כדכתיב (שמות כ) כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ, אמרה לו מה הוא עושה מאותה שעה ועד עכשיו, אמר לה הקב"ה יושב ומזווג זיווגים בתו של פלוני לפלוני, אשתו של פלוני לפלוני, ממונו של פלוני לפלוני, אמרה לו ודא הוא אומנתיה אף אני יכולה לעשות כן כמה עבדים כמה שפחות יש לי לשעה קלה אני יכולה לזווגן, אמר לה אם קלה היא בעיניך, קשה היא לפני הקב"ה כקריעת ים סוף, הלך לו ר' יוסי בר חלפתא מה עשתה נטלה אלף עבדים ואלף שפחות והעמידה אותן שורות שורות אמרה פלן יסב לפלונית ופלונית תיסב לפלוני, וזיווגה אותן בלילה אחת, למחר אתון לגבה דין מוחיה פציעא, דין עינו שמיטא, דין רגליה תבירא, אמרה להון מה לכוון, דא אמרה לית אנא בעי לדין, ודין אמר לית אנא בעי לדא, מיד שלחה והביאה את ר' יוסי בר חלפתא אמרה לו לית אלוה כאלהכון אמת היא תורתכון נאה ומשובחת יפה אמרת, אמר לא כך אמרתי לך אם קלה היא בעיניך קשה היא לפני הקב"ה כקריעת ים סוף

מעשה בחסיד אחד שנתן דינר לעני בערב ראש השנה בשני בצורת והקניטתו אשתו והלך ולן בבית הקברות. ושמע שתי רוחות שמספרות זו לזו, אמרה חדא לחברתה: חברתי, בואי ונשוט בעולם ונשמע מאחורי הפרגוד מה פורענות בא לעולם. אמרה לה חברתה: איני יכולה שאני קבורה במחצלת של קנים, אלא לכי את ומה שאת שומעת אמרי לי. הלכה היא ושטה ובאה. ואמרה לה חברתה: חברתי, מה שמעת מאחורי הפרגוד? אמרה לה: שמעתי, שכל הזורע ברביעה ראשונה ברד מלקה אותו. הלך הוא זורע ברביעה שניה. של כל העולם כולו - לקה, שלו - לא לקה.

hail. So the man went and did not sow till after the second rainfall, with the result that everyone else's crop was smitten and his was not smitten. The next year he went and passed the night in the cemetery, and heard the two spirits conversing with one another. Said one to her companion: Come and let us wander about the world and hear from behind the curtain what punishment is coming upon the world. Said the other to her: My dear, did I not tell you that I am not able because I am buried in a matting of reeds? But do you go, and whatever you hear, come and tell me. So the other one went and wandered about the world and returned. She said to her: My dear, what have you heard from behind the curtain? She replied: I heard that whoever sows after the later rain will have his crop smitten with blight. So the man went and sowed after the first rain with the result that everyone else's crop was blighted and his was not blighted. Said his wife to him: How is it that last year everyone else's crop was smitten and yours was not smitten, and this year everyone else's crop is blighted and yours is not blighted? So he related to her all his experiences. The story goes that shortly afterwards a quarrel broke out between the wife of that pious man and the mother of the child, and the former said to the latter, Come and I will show you your daughter buried in a matting of reeds. The next year the man again went and spent the night in the cemetery and heard those conversing together. One said: My dear, come and let us wander about the world and hear from behind the curtain what suffering is coming upon the world. Said the other: My dear, leave me alone; our conversation has already been heard among the living.

[5] B. Gittin 58a

Rab Judah said in the name of Rab: 'What is signified by the verse, And they oppress a man and his house (ביתו), even a man and his heritage? A certain man once conceived a desire for the wife of his master (רבו), he being a carpenter's apprentice. Once his master wanted to borrow some money from him. He said to him: Send your wife to me and I will lend her the money. So he sent his wife to him, and she stayed three days with him. He then came very early to him. Where is my wife whom I sent to you? he asked. He replied: I sent her away at once, but I heard that the youngsters played with her on the road. What shall I do? he said. If you listen to my advice, he replied, divorce her. But, he said, she has a large marriage settlement. Said the other: I will lend you money to give her for her *Kethubah*. So he went and divorced her and the other went and married her. When the time for payment arrived and he was not able to pay him, he

לשנה האחרת הלך ולן בבית הקברות, ושמע אותן שתי רוחות שמספרות זו עם זו. אמרה חדה לחברתה: בואי ונשוט בעולם ונשמע מאחורי הפרגוד מה פורענות בא לעולם. אמרה לה: חברתי, לא כך אמרתי לך: איני יכולה שאני קבורה במחצלת של קנים? אלא לכי את ומה שאת שומעת בואי ואמרי לי. הלכה ושטה ובאה. ואמרה לה חברתה: חברתי, מה שמעת מאחורי הפרגוד? אמרה לה: שמעתי, שכל הזרע ברביעה שניה שדפון מלקה אותו. הלך וזרע ברביעה ראשונה. של כל העולם כולו - נשדף, ושלו לא נשדף. אמרה לו אשתו: מפני מה אשתקד של כל העולם כולו לקה ושלך לא לקה, ועכשיו של כל העולם כולו נשדף ושלך לא נשדף? סח לה כל הדברים הללו. אמרו: לא היו ימים מועטים עד שנפלה קטטה בין אשתו של אותו חסיד ובין אמה של אותה ריבה. אמרה לה: לכי ואראך בתך שהיא קבורה במחצלת של קנים. לשנה האחרת הלך ולן בבית הקברות ושמע אותן רוחות שמספרות זו עם זו. אמרה לה: חברתי, בואי ונשוט בעולם ונשמע מאחורי הפרגוד מה פורענות בא לעולם. אמרה לה: חברתי, הניחיני, דברים שביני לבינך כבר נשמעו בין החיים.

אמר רב יהודה אמר רב, מאי דכתיב (מיכה ב') ועשקו גבר וביתו ואיש ונחלתו? מעשה באדם אחד שנתן עיניו באשת רבו, ושוליא דנגרי הוה. פעם אחת הוצרך רבו ללות, אמר לו: שגר אשתך אצלי ואלונה, שיגר אשתו אצלו, שהה עמה שלשה ימים. קדם ובא אצלו, אמר לו: אשתי ששיגרת לי היכן היא? אמר לו: אני פטרתיה לאלתר, ושמעתי שהתינוקות נתעללו בה בדרך. אמר לו: מה אעשה? אמר לו: אם אתה שומע לעצתי גרשה. אמר לו: כתובתה מרובה, אמר לו: אני אלוך ותן לה כתובתה. עמד זה וגרשה, הלך הוא ונשאה. כיון שהגיע זמנו ולא היה לו לפורעו, אמר לו: בא ועשה עמי בחובך. והיו הם יושבים ואוכלים ושותין והוא היה עומד ומשקה עליהן, והיו דמעות נושרות מעיניו ונפולות בכוסיהן, ועל

said: Come and work off your debt with me. So they used to sit and eat and drink while he waited on them, and tears used to fall from his eyes and drop into their cups. From that hour the doom was sealed .

[6] Leviticus Rabbah 12:1

R. Aha said: There is a story of a man who kept on selling his household goods and drinking wine with the proceeds, his house's beams and drinking wine with the proceeds. Said his sons: 'Our father will soon depart from this world leaving nothing for us. What should we do to him? Let us give him wine and make him drunk and take him and bring him out and declare him dead and put him in the cemetery'. So they plied him with drink, and made him drunk, and took him out and placed him in a cemetery. Wine merchants passed the gate of the cemetery, and hearing that *angaria* was to take place in the city, they left their loads within the cemetery and went to see what is happening in the city. They saw that man but believed him to be dead. The man, waking up from his sleep and seeing a skin bottle above his head, untied it and put it in his mouth and started drinking . Once he quenched his thirst he began singing. Three days later his sons said: 'Should we not go to see what father is doing?' They went and found him sitting with the wine-skin in his mouth. They said: 'Even here among the dead has your Creator not forsaken you, will he forsake you among the living. Seeing that He has given you, we do not know what we should do to you. They made an arrangement amongst themselves that the sons should in turn provide him with drink, one son one day.

אמר ר' אחא: מעשה באדם אחד שהיה מוכר כי כלי ביתו ושותה בהן יין, קורות ביתו ושותה בה יין, והיו בניו מלינים ואומרים: אין אבינו הזקן הזו יוצא מן העולם ואינו משאיר לנו לאחר מותו כלום מה נעשה לו? בואו ונשקנו ונשכרנו ונטעינו ונוציאו ונאמר שהוא מת ונשכיבו בתוך משכבו עשו כך. לקחוהו והשקוהו ושיכרוהו והוציאוהו ונתנוהו בבית עולם אחד. -- [ב] עברו מוכרי יין בשער בית הקברות. שמעו שאנגריה במדינה אמרו: בואו ונפרוק נאדות אלו בקבר זה ונברח עשו כן. פרקו מטענם בתוך בית הקברות והלכ לראות מה נשמע במדינה. והיה אותו איש מונר שם, כשראו אותו סברו שהוא מת. כשנתעוררו משנתו ראה נאד נתון למעלה מראשו, התיר אות ונתנו בפיו והתחיל שותה. כיוון שרווה התחיי מזמר. -- [ג] לאחר שלושה ימים אמרו בניו: וכי אי אנו הולכים ורואים מה אבינו עושה, אם הוא ח או מת? באו ומצאוהו והנה הנאד נתון בפיו והוא יושב שותה. אמרו לו: אף כאן בין המתים לא עזבן בוראך, האם בין החיים יעזבך? הואיל ומן השמיכ נתנו לך, אין אנו יודעים מה נעשה לך. בואו וכניסנו ונעשה לו תקנה דבר יום ביומו. עשו לו תקנה: כי אחד ואחד יהיה משקה אותו יום אחד >המקו בארמית<.

[7] Lev R 34:2

For the work of a man will He requite unto him, and cause every man to find according to his ways (Job 34, 11). A story is told that a certain man had two sons, one of whom practiced charity while the other did no charitable deed at all. The one who practiced charity sold his house and all that he had and spent the proceeds on charity. Once, on Hosh'a'na Rabbah, his wife gave him ten pulsins and said to him: 'Go and buy something for your children in the market.' No sooner had he gone out than the charity-collectors met him. They said: 'Here comes the lord of charity! Give your share,' they begged, 'to this charity, for we are buying

"כי פועל אדם ישלם לו וכאורח איש ימצאנו" (איוב לד, יא). עובדה הוה בחד גבר דהוה ליה תרין בנין חד הוה עביד מצווין סגין וחרנה לא הוה עביד כל עיקר. דין דהוה עביד מצווין סגין זבין ביתיה וכל מה דהוה ליה בגין מצוותא. חד זמן ביום הושענא יתבת ליה איתתיה עשרה פורין אמרה ליה פוק זבון לבניך כלום מן שוקא. כיון דנפק מן שוקא פגעון ביה גבאי צדקה אמרי הא מרי מצוותא אתא ליה. אמרי ליה הב חולקיך בהדין מצוותא דאנן בעיין מיזבון קלוב להדה

a dress for a certain orphan girl.' He took the ten pulsin and gave them to the men. Being ashamed to go home, he went to the synagogue. There he saw some of the citrons that the children throw about on Hoshana Rabbah. Now we have learned elsewhere (Mishnah Sukkah) that it is permitted to take away the palm-branches from the children, as well as to eat their citrons. So he took the citrons from them, filled a sack with them and set out on a voyage upon the great sea, till he reached the king's province. When he arrived there, it so happened that the king felt a pain in his bowels and was told by his physicians: This is your cure: Eat of those citrons which the Jews use in their prayers on Hoshana Rabbah and you will be healed.' Thereupon they searched all ships and all the province but could find none. They went and found that man sitting on his sack. 'Have you anything with you?' they asked him. 'I am a poor man,' he replied, 'and I have nothing to sell.' They rummaged in his sack and found some of those citrons. 'Where are these from?' they inquired. He told them that they were of those which the Jews used in their prayers on Hoshana Rabbah. They lifted the sack and brought it to the king, and it so happened that he ate the citrons and was cured. The king ordered: 'Empty the sack and fill it with denarii', and they obeyed. The king said to him: 'Ask any other favor and I shall grant it to you.' He answered: 'I beg that my property be returned to me and that all the people shall come out to meet me.' This was done for him. When he arrived at his own province a herald preceded him and all the people came out to meet him. His brother also came out with his children to meet him. As they were crossing a river the current of the river caught them and carried them off. Thus it turned out that he entered into his house and inherited his own property and his brother's property. This confirms the text, 'For the work of a man will He requite unto him.'

יתמתא, נסב הלוך פורייא ויהב להון. נתבייש לילך אצל אשתו מה עשה, הלך לבית הכנסת וחמא תמן מן אילין תורגייא דטענין מינוקיא ביום הושענא, דתנינן תמן "מיד התינוקות שומטין את לולביהן ואוכלין אתרוגיהן" (משנה סוכה). נסב מינהון ומלה מרצופיה והלך ופירש בים הגדול עד שהגיע למדינת הים. ארעת שעתא ואישתכח ההוא מלכא חשש מיעוי, אמרין ליה אסוותא אילו הוה לך חד אתרוגא מן מה דטענין יהודאי ביומא דהושענא הויתא אכיל ומיתסי לשעתא אזלון בעיין בכל מדינתא ובכל אלפייא ולא אשכחון ואזלון ואשכחון לההוא גברא רביע על שקיה, אמ' ליה אית לך כלום מזבנא, אמ' להון גבר מיסכן אנא ולית גביי כלום. אפתחון שקיה ואשכחוניה מלי אתרוגין. אמרין ליה אילין מן האן, אמ' להון מן אילין דיהודאי מצלי ביום הושענא. אטעונוניה גבוי ואסקוניה קומי מלכא. ארעת שעתא ואכל מן הלין תרוגיה ואיתסי. אמ' פנון ליה מרצופיה ומלון ליה דינרין, עבדון ליה כן. אמ' ליה מלכא שאל לך שאילה ואנא עביד, אמ' ליה שאילנא דיחזר לי מדלי ויפקון כל עמא לקדמותי. עבדון ליה כן. כיון דימטא לההוא למינה נפק כרוזא קודמוי ונפקו כל עמא לקדמותיה. נפק אחוי ובנוי לקדמותיה מידגזיין בחד נהר יהבת להון שובלתא דנהרא ושטפת יתהון, ואשתכח עלל לביתיה וירת מדליה מדלא דאחוי, לקיים מה שנ' כי פועל אדם ישלם לו וגו'.